

**GAZETELERDE YAYINLANAN SİYASİ KARİKATURLERİN GOSTERGEBİLİMSEL
COZUMLEMESİ: 2011 GENEL SECİMLERİ ORNEĞİ**

Mehmet Ogulcan Turan*

OZET

Gazetelerde yer alan ve karikatürün bir türü olan siyasi karikatürler, günlük siyasi gelişmeleri sicagi sicagina yorumlayarak, siyaset kurumu ile kamuoyu arasında kopru vazifesi goren bir tur siyasal iletişim aracı olarak konulanir. Siyasi karikatürlerin dili, gazete haberlerine oranla daha oznel ve eleştiredir. Siyasi soylemlerin sertleştiği ve partiler arasi rekabetin en ust noktaya taşindiği segim donemleri, siyasi karikatürlerin igerigini belirleyen ozgul siyasi koşullar yaratir. Bu donemlerde siyasi karikatürlerin, hangi konulari ele aldiği, siyasi partiyi veya liderini nasil yansittiği daha bir onem kazanir. Bu galişmanın amaci, segim doneminde yayınlanan siyasi karikatürlerin ideolojik duruşunu saptayarak, siyasal ve toplumsal agidan nasil islev gorduklerini ortaya koymaktir. Bu dogrultuda, segim surecinde Turkiye 'de yayınlanan gazetelerdeki karikatürlerde hangi konularin daha sik islendiğine ve bu konularin nasil yorumlandiğina; siyasi partilerin, tartismaların ve parti soylemlerinin nasil sunulduğuna bakilmistir. 12 Haziran 2011 Genel Segimleri oncesindeki 30 gunluk suregte yayınlanan 7 ulusal gazeteden (Aksam, Cumhuriyet, Haberturk, Hurriyet, Sabah, Star, Zaman) segilmis 14 siyasi karikatür uzerinde gostergebilimsel gozumleme yontemi uygulanmistir. Qozumleme ile ulasilan bulgulara gore, siyasi karikatürlerde partileri temsilen parti liderlerinin resmedildiği; segim doneminde toplumsal sorunlar yerine partiler ve liderler arasindaki rekabete, kisisel tartismalara ve soylem farklılıklarına vurgu yapıldiği; siyasi karikatürlerin igerdiği yorum ve elestirilerin, yayınlandiği gazetenin ideolojik gizgisi ile yakından ilintili olduğu sonucuna varilmistir.

Anahtar Sozcukler: Gazete, siyasi karikatür, segimler, gostergebilim.

**SEMIOTIC ANALYSIS OF POLITICAL CARTOONS ON NEWSPAPERS: CASE OF
GENERAL ELECTIONS 2011**

ABSTRACT

Interpreting the daily political situation in the heat of the movement, political cartoons on newspapers serve as political communication media between the political institution and the public opinion. Political cartoons have a more subjective and critical language than journal news. In election periods, harsher political discourses and the rivalries between political parties create specific political conditions that determine the contents of political cartoons. In these periods, which subjects the political cartoons deal with and how they reflect the political party or the leader gain importance. The purpose of this study is to determine the ideological point of view of the political cartoons in election periods and how they function politically and socially. In this direction, which subjects were included more frequently and how they were interpreted; how political parties, arguments and party discourses were presented on political cartoons on newspapers published in Turkey in election period were analyzed. 14 political cartoons were selected from 7 national newspapers, (Aksam, Cumhuriyet, Haberturk, Hurriyet, Sabah, Star, Zaman) that were published in 30 days time before June 12, 2011 General Elections and analyzed by semiotic analysis method. According to the results, it was found that the leaders were pictured as representation of their parties in political cartoons, the parties and the rivalries, personal arguments and differences in discourses between the leader of the parties were emphasized instead of social problems and the interpretations and the critics of the political cartoons were correlated with their newspapers' ideological perspective.

Keywords: Newspaper, political cartoon, elections, semiotics.

Arş. Gor., Selguk Universitesi iletişim Fakultesi

GiRiş

Gunumuz dunyasinda insanlar, yaşamlarinin her anini kuşatan imgelere maruz kalmaktadir. Modern yaşamin kaginilmaz unsurlari olan sozel, gorsel ve işitsel imgeler, ozellikle kitle iletişim araglari vasitasiyla insanlara bilgi aktarma, eglendirme, egitime ya da tuketime yonlendirme amaqlari guderek gundelik hayat pratiklerinde başat rolu ustlenmektedirler.

imgelerin hakimiyetindeki modern yaşamda gorsel ve sozel imgelerle oluşturulan karikaturler de insanların hayatina etki eden anlam yuklu gizgisel yapıtlar olarak insanlara sunulmaktadır. Gunumuzde karikatur gazete, televizyon, aflş, dergi, reklam ve hatta ders kitaplarında bile geşitli ornekleriyle karşılaşilabilen yaygin bir sanattir (Ozer 1994: 7). Sanat ve duşunce tarihinde nitelikli bir yere sahip olan karikaturun, gunumuzde ulaşmadigi coğrafya yok gibidir (Ozer 1989: 177). Dunyanin hemen her yerinde uretilen karikaturun oteki sanatlara gore kolay ve gabuk şekilde uretilip, aninda tuketilebilme avantajı vardır. Bu ozellikleri, karikaturun guncel olaylara aninda tepki verebilmesini saglamaktadır. Karikaturun, surekli gunceli yakalama ve enformasyonu, kitlelere aninda ulaştırma ugraşı veren kitle iletişim araglarından gazete ve dergilerde yayınlanmasının temel sebebi budur (Alsag 2001: 62). Bu durum onun, kimi zaman guncelligini gabucak yitirmesini beraberinde getirir de; toplumsal ve siyasal baglamlardaki etkin ve onemli rolune golge duşurmez.

Her şeyden once mizah ogesiyle beraber duşunulmesi gereken bir anlatı sanatı olan karikatur, yaşanan aşm ug durumları, karşitrlklari, toplumsal gelişkileri, yalanları, yanlışlan, kendine has diliyle, gogu zaman abartarak imgesel bir anlatımla verme ugraşındadır ve bu baglamda onu, "gulmeceye dayali gorsel ileti" (Arik 1998: 42) veya "abartılmış gizgilerle gulumseme yaratan desenler" (Topuz 1997: 9) şeklinde tanımlamak mümkündür. Karikaturu, mizahi bir gizim sanatı olarak diğer sanat dallarından ayıran bigimsel ozelliklerinden biri, insanların, varlık ve olayların, duygu, duşunce ve davranışların gulung olan taraflarını bulup gikartmak suretiyle; bunları, kimi zaman yazıyla da destekleyerek kasitli olarak abartılmış/bozulmuş bigimlerde vermesidir. Bu şekilde gulmece ogesinin yaratılması amaqlanır (Alsag 2001: 61).

Halk fıkraları, hiciv, latife, mani, taşlama, fıkra gibi mizah turleriyle ayni ailede yer alan karikatur, anlaşilabildigi ve okuyucuyu şaşırtabildigi olgude etkisini arttırır (Ozer 1994: 7).

Karikatur sanatını, mizah (gulmece) ogesinden ayrı duşunmenin mumkun olmadigi bir gerkektir; ancak karikaturun mizahtan ibaret olmadığını da belirtmek gerekir. Mizah, karikaturun iki temel taşından birisidir ve igerisinin belirleyicisi konumundadır. Bunlardan diğerisi ise, bigimsel agidan sahip olduğu gizgisel ozelliklerdir. Bu iki unsurun birleşimi olarak karikatur, ikisinin uyumlu bir sentezinden oluşan ozgun bir sanat dali olarak kendini ortaya koyar (Arik 1998: 42-43).

Karikaturde mizah ogesi ile eleştirelilik birbirinden bagimsiz duşunulemez. Temel amaci guldurmek olan mizahın derinlerindeki dinamiklere bakildiginda, gogu zaman hakim sınıflara, elit kesimlere, iktidari elinde bulunduranlara yonelik toplumsal tepkinin dişa vuruldugu bir mecra olduğu gorulmektedir. Ona, *gulumseyen dfke* denmesinin sebebi budur. Mizah, yaşam mucadelesinde kaybetmiş ve yonetlen olarak konumlanmış, ezilen ve somurulen sınıfların, guglulere, iktidar sahiplerine karşı kullandıkları bir silah olarak gorulebilir. Karikaturcu mizah kullanarak oluşturduğu yapıtına, kimi zaman ironi ve satir gibi anlatım ozelliklerini de ekleyerek yapıtını zenginleştirebilmektedir (Arik 1998: 43-44).

ilk modern karikaturun, 17. yuzyilda italya'da ortaya giktigi ve bu ilk gizimlerin, insan suretinin abartılı ve kasitli olarak bozulmuş formlarından oluştugu bilinmektedir. Karikatur, zaman iginde konularında ve bigimsel ozelliklerinde yaşadigi degişimlerle beraber ilgi alanını genişletmiştir (Ozer 1994: 9). 18. yuzyilda resim ve oymabaski alanlarında toplumsal ve siyasal eleştiri tarzının gorulmeye başlamasıyla beraber karikatur de bu yone dogru evrilmıştir (Alsag 2001: 62). Karikaturun toplumca paylaşımının artmasında ve yaygınlaşarak genel kabul gormesinde baski makinesinin gelişimi kritik bir noktadır. Matbaadaki gelişmelere koşut olarak gok sayıda kopya uretilebilmesi mumkun olmuş; karikatur de geniş kitlelerle buluşma olanagi elde etmiştir (Ozer 2007: 45).

19. yüzyılda Fransa'da yaşanan toplumsal hareketler, karikatür tarihinin kırılma noktalarından biri olarak görülür çünkü bu dönemde, hayati ve siyaseti değiştirme yönünde üretilen siyasi karikatürler, mizahın iktidar odaklarına karşı saldırgan ve yıkıcı bir şekilde kullanılabileceğini somut biçimde göstermiştir (Oral 2001: 17). 19. yüzyılda yaşanan gelişmelere rağmen karikatür sanatının, toplum nezdindeki önemini ve gerçek anlamını 20. yüzyılda kazandığı söylenebilir. Bu bağda, iktidarlara sarsma yönünde önemli bir silah olarak kullanılabilen tam olarak idrak edilen karikatürün özellikle siyasi türü, alana egemen olmuş ve geniş bir coğrafyada gizilir hale gelmiştir. Karikatür, hiciv, mizahi şiir, komedi, fıkra gibi diğer anlatılarla beraber toplumun güncel sorunlarından beslenen ve toplumu yönlendiren bir araç olarak yükselişe geçmiştir (Ongoren 2001: 33). Bu yüzyılda karikatürün üstlendiği önemli siyasal rollere bakıldığında; her iki dünya savaşında da savaş karşıtı muhalif bir karikatür anlayışının egemen olduğu söylenebilir. Özellikle 2. Dünya Savaşı'nın başlaması ve faşizmin güçlenmesine karşı mücadelede karikatür etkin bir rol üstlenmiştir. 2. Dünya Savaşı ertesindeyse, dünyanın tekrar yapılanma aşamasında, siyaseten iki kutuplu bir dünya oluşmuş ve soğuk savaş dönemine girilmiştir. Bu dönemden itibaren karikatürçülerin, gogunlukla demokrasi ve özgürlüklerin yaygınlaşması anlamında mücadele verdikleri; sosyal adalet ve barışın tesisini kendilerine önemli bir misyon olarak belirlediği görülmektedir (Oral 2001: 18). Gazete, dergi ve sergilerde hedef kitesine ulaşmaya gabilen karikatür, 20. yüzyılın sonuna doğru yaşanan teknolojik gelişmelere koşut olarak televizyon, bilgisayar ve internet mecralarında da kendine yer bulur hale gelmiştir (Ozer 2007: 45).

Türkiye'de, Batı'dakine benzer bir gelişim gizgisi izlediği görülen karikatür, başlangıcından bir süre sonra toplumsal ve siyasal amaçla kullanılacak etkin bir anlatı türü olarak konumlanmıştır. Türkiye'de karikatürün gelişim gizgisine bakıldığında özellikle toplumun yaşadığı kritik geçiş dönemlerinde ve galkantili politik dönemlerde önem kazandığı ve bir mücadele aracı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır (Arik 1998: 11). Cumhuriyet'in ilanından sonra hareketlenen karikatür ortamı, iniş gikişler yaşasa da eleştirel nitelikteki gizgisini bir biçimde devam ettirebilmiştir (Balcioglu 1983). Buna ek olarak, demokratik mücadelelerle ilgili olan tarihinde karikatürün, gogunlukla demokrasi ve özgürlükten yana tavir aldığı söylenebilir (Tanilli 2001: 21).

"Diyoben" isimli ilk Türk mizah dergisinde 1870 yılında yayınlanan karikatür, birçok kay-

nak tarafından ilk Türk karikatürü olarak kabul edilmektedir (Balcioglu 1983: 5, Ozer 1994: 2). Osmanlı'da basimevlerinin gelişimine koşut olarak üretilmeye başlayan karikatürün (Arik 1998: 11) kısa bir süre içinde toplumsal eleştiri işlevi kazandığı söylenebilir. 2. Abdulhamit döneminin baskıcı ortamında bir süre sessizliğe gömülen karikatür, 2. Meşrutiyet ile yeniden ortaya çıkmıştır (Alsag 2001: 62). Türkiye'de karikatür sanatının, gazete mecrasında yer alması ise, ancak Cemal Nadir'in 1920'lerin sonlarında karikatürü, gazeteye taşınmasıyla mümkün olmuştur (Ozer 1994: 2). 1950'lerde tek partili dönemden çok partili döneme geçiş ve beraberinde getirdiği siyasal ve toplumsal hareketlilik, karikatürün kamu nezdindeki önemini artmasını sağlamıştır (Kayış 2009: 27). Aynı dönemde "Markopaşa" dergisinde yayınlanan karikatürler de siyaseten sert bir gizgide geniş bir okuyucu kitesine ulaşarak siyasi karikatürün izlenirliğini arttırmıştır (Ozer 1994: 13). Siyasi etkinliğini 1960'li yıllarda da devam ettiren karikatürün, bu dönemde siyasal ve sosyal sorunlara değinmek konusunda daha cesur ve dolaysız bir yaklaşım sergileyerek, eleştireliliğini on plana çıkardığı söylenebilir (Kayali 2001: 95-96). 1970'li ve 80'li yıllar ise "Akbaba", "Girgir", "Limon" gibi dergilerin, özellikle siyasi karikatür alanındaki üretimleriyle anılmaktadır (Ozer 1994: 14, Arik 1998: 102-103). 1980'lerde Cumhuriyet Gazetesi sayfalarında yer alan gündelik hayat sorgulamalarına dayanan gizimler de karikatür adına, bu dönemdeki bir diğer önemli üretim olmuştur (Arik 1998: 79). Gazete sahipliğinin değişen yapısı, 1980 sonrasında habercilik anlayışındaki geçitli değişimleri beraberinde getirmiş; bu durum, karikatürü de etkilemiştir. Arik (1998: 131)'a göre, 1980 sonrasında değişen basın ortamına, karikatürçüler uyum sağlayamamış ve kendilerini yenileyemedikleri için, gazetele- rin diğer bölümlerine oranla geri planda kalmışlardır. 1990'li yıllara gelirken, karikatür dergilerinin genel eğilimi, mizahın salt gülme eyleminin yanına acı bir gülümseyiş, acıtan bir

gerçeklik boyutu eklenmesi yönünde olmuştur (Arik 1998: 104-105). Cizgilerinde estetik hazlar yerine siyasi eleştiriye esas alan karakteriyle *Leman Dergisi*, 90'larda *Türk Karikatürü* adına önemli işlere imza atmıştır (Arik, 1998: 109).

Hem dünyada hem de Türkiye'de, doğuşundan kısa süre sonra bannırdığı potansiyelin farkına varılarak, siyasi kulture eklenilen ve güncel siyasetin şekillenmesinde ve kamuoyunu etkilemede aktif bir rol oynamaya başlayan karikatür, kimi zaman mevcut düzeni desteklemek için, kimi zamansa düzene muhalefet etmek adına etkin biçimde kullanılmıştır. Mizahi unsurlar barındırmasından dolayı yüksek bir geciklik katsayısına sahip olan karikatür, akla ve mantığa seslenen yapısıyla okuyucuyu etkileyen, harekete geçirme potansiyeline sahip olan ve bu sebeple belli bir saygınlık kazanmış bir çizim sanatıdır. Karikatür ile güncel siyaset birbirleriyle yakın ilişki içinde ve bu ilişki sürecinde siyasal içerikli karikatür, güncel siyasetten etkilenerek üretilir ve alıcısıyla buluşup dolaşıma geçerek toplumu etkileme potansiyeline sahip olur. Bu açıdan karikatürler üzerinde inceleme yapmanın, hem siyasal hem toplumsal gikarimler yapmaya olanak verdiği söylenebilir.

Bu çalışma, güncel siyasi tartışmalann seğim dönemlerinde, her zamankinden daha yoğun, kritik ve karmaşık bir hal aldığı varsayımından hareketle; anlaşılması güç siyasi sureglerin karikatür imgelemine yansımalarını okumayı amaç edinmektedir. Bu amaç doğrultusunda, Türkiye'de seğim döneminde ulusal gazetelerde yayınlanmış siyasi karikatürler gözömlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde karikatür türlerinden siyasi karikatürün temel unsurları, siyasetle ilişkisi irdelenmiş; ikinci bölümde siyasi karikatürün özelliklerine, temel işlevleri ve toplumsal önemi bağlamında değinilmıştir. Son bölümde ise göstergebilimsel yöntem tanımlanarak, 12 Haziran 2011 Genel Seğimleri öncesinde gazetelerde yer alan siyasi karikatürler gözömlenmeye çalışılmış ve analizden gikan sonuçlar değerlendirilmıştir.

1. SİYASİ KARİKATÜR

Bu bölümde karikatür türlerinden siyasi karikatürün tanımı yapılarak gazetelerde yer alan siyasi karikatürlerin genel özelliklerine değinilmış ve karikatür-siyaset ilişkisi açıklanmaya çalışılmıştır.

Karikatürleri konularına göre beş kategoriye ayırmak mümkündür (Arik 1998: 63-64): "*Siyasal grafik gulmece, gulmeceli grafik portre, sagma grafik gulmece, gulmece deseni ve reklam gulmecesi*" Bunlardan siyasal grafik gul-

mece (siyasi karikatür) türündeki karikatürler, günlük basında düzenli ve sürekli olarak yayınlanan ve güncel siyasetle bağlantılı konuların sıklıkla işlendiği çizimlerdir. Bu türden karikatürlerin yoğunlukla gazetelerde yer aldığı görölmektedir. Bunun dışında tuhaflığı ve garipliğiyle okuyucuda çok etkisi yaratma amacı taşıyan sagma grafik gulmece; komik portre çiziminde dayanan gulmeceli grafik portre; çok farklı konuların işlendiği gulmece deseni; tüketim odaklı olan ve müşteriye rahatlatmayı ve yönlendirmeyi amaç edinen reklam gulmecesi diğer karikatür türleri olarak amaçlarına uygun şekilde farklı medya ortamlarında kendilerine yer bulurlar (Arik 1998: 63-64).

Karikatür, siyasetten bağımsız düşünölmeyecek bir sanat dalı olarak varlığını sürdürmektedir. Çok koklu bir geçmiş sahip olan bu ilişki, mekana, zamana, dönemin şartlarına ve kişilere göre değışimler gösterir. Karikatür bazen siyasetten yıkıcı, dönüşturucu bir etkiye sahip olabilirken; bazen de gereksiz olarak nitelenebilecek, egemen olan siyaset anlayışıyla uyumlu ve daha uysal bir kılığa burunabilir (Oral 2001: 17). Hem karikatür hem de siyasetin, geniş kesimlere seslenme ve etkileme gabası göstermesi de bu ikiliyi birbirine yaklaştıran bir diğer unsurdur (Alsag 2001: 62). Dolayısıyla karikatürü, siyaset kurumuyla toplum arasında bağ kuran bir siyasal iletişim aracı olarak görmek mümkündür.

Siyasi karikatürün ne olduğunu kavrayabilmek için Fransızlar tarafından *humoristik (mizahi) desen* ile *karikatür* arasında yapılan ayırımı açıklanması gerekmektedir. Ele alınan bir konunun, estetik kaygıların yoğun biçimde gözetilerek zarif bir biçimde anlatıldığı humoristik desenden farklı olarak karikatürde kavga, şiddet, başkaldırı havası hissedilmekte ve estetik kaygılar geri plana atılmaktadır. Temel kaygı, ele alınan konunun, okuyucuya anlaşılır biçimde aktarılması olmaktadır. Karikatür, konusu itibarıyla sıklıkla toplum düzeniyle, onu oluştıran ve güncel siyaseti yönlendiren kurum ve

kuruluşlarla; egemen toplumsal normlarla alay etmeyi temelini alır; okuyucu tarafından hızlı şekilde anlaşılması ve tepki alması (şaşkinlik, kahkaha gibi), onun başan olgutu olarak kabul edilir. Humoristik desende ise okuyucunun daha yavaş tepki vermesi beklenir çünkü karikatürden farklı olarak tamamen yazısız, gizgilerle yaslanan bir anlatıma sahip olan bu türde, okuyucunun duygusal tepkiyle verdiği geribeslemeden ziyade, derin bir düşünsel aktivite iğine girmesini bekler (Topuz 1997: 9). Humoristik deseni anlamak ve algılamak için grafik sanatının inceliklerini bilmenin yanı sıra, simgeleri gözebilme yeteneğine de sahip olmak gerekirken; karikatür, okuyucusundan böyle nitelikler beklemeden bir türdür. Geniş halk kitlelerine seslenen karikatürünün her zaman ağık, garpici ve esprili olmak gibi zorunluluğu olduğu soylenebilir (Topuz 2001: 44). Humoristik desenin kalıcılığı ve sanatsal yani daha ağır basarken; karikatür, gunceli yakalamak adına gabalayan gelip geciği bir tür olarak görülür. Dogası itibariyle guncel olanı yakalayip okuyucusuna aktarmayı amaçlayan gazeteler ve dergiler, karikatürler için en uygun mecralar olurken; humoristik desenler ise kitap ve sergi gibi mecralarda kendilerine yer bulmaktadır (Topuz 1997: 9-10).

Fransızlarca yapılan ikili ayırım bağlamında; Türkiye'de gazete ve dergilerde yayınlanan siyasi karikatürlerin, "karikatür" olarak tanımlanan türde tekabül ettiğini söylemek mümkündür. Fransızların karikatür ile humoristik desen arasında yaptığı bu ayırımın aksine, Türkiye'de karikatür denildiğinde, zitti olarak konumlandırılan humoristik deseni de kapsayacak şekilde geniş bir kavram olarak algılandığı görülmektedir. Ayrıca Batı'nın aksine, Türkiye'de karikatürün tanımlanmasında ve türlere ayrılması konusunda netlik sağlanamadığı için humoristik desen üzerine üretim yapan birçok sanat karikatürçüsünün gazetelerde gizdiği görülmektedir (Arik 1998: 67).

Karikatürün tarihsel gelişim gizgisinde, gazetesinin ayrı bir yeri bulunmaktadır. Temel form ve igerigini, mizah dergilerindeki gizimlerle kazanan karikatür, günlük gazetelerin bigim ve igerik özelliklerine uygun şekilde evrim geçirmiştir. Bu, dergi ve gazetesinin farklı özelliklere sahip olmasının getirdiği geşitli yapısal zorunluluklar sebebiyle yaşanan bir surettir. Öncelikle gazeteler kısa omurlu iletişim araçlarıdır ve sürekli yeni, guncel haberleri yakalamak ve vermek adına gündemini sürekli değiştirmek durumunda kalan araçlardır. Gazetede yayınlanacak bir karikatürden de buna uygun olarak, zamanla yarışarak gündelik yorumlar igermesi beklenir (Arik 1998: 65-66). Gazete karikatürçüsünün guncel olayları yorumlayabilme gu-

cune sahip olmaları ve halkın anlayabileceği, sade bir dil kullanarak gizimlerini gerçekleştirmeleri beklenir. Temel amaçları karikatür gizmekten ziyade; bir konuyu gizgilerin dilini kullanarak anlatmaktır. Arik (1998: 67), bu bağlamda gazete karikatürçüsünün öncelikle gazeteci olarak görülmeleri gerektiğini belirtir. Gazete karikatürçüsü, haberlere getirdikleri yorumlar ve farklı bakış açılarına, mizahi unsurlar da ekleyerek okuyucu üzerinde etkili olma fırsatına sahiptirler. İyi karikatürlerin manşet ya da başyazı oranında değer taşıdığı soylenebilir.

Bir "haber yorumculuğu" olarak ele alındığında gazete karikatürlerinin, okuyucuyu sıkımsayacak, ilgi uyandırıcı bir forma sahip olması beklenir. Karikatürler, aktarmak istediği özgün yorumu, gerektiğinde klişelere de başvurmaları suretiyle, anlaşılır simgeler kullanarak aktarma yoluna gider; gogunlukla kolay kavranacak benzeşmeler ve karşıtlık öğelerini kullanır. Makalelere oranla daha dar bir alana sahip olan gazete karikatürleri, sınırlılığına karşı gorsel öğelerin verimli kullanımıyla can alıcı noktaya, dolaysız bir bigimde gönderme yapabileme özelliğine sahiptir. Okuyucu adına en önemli unsurlarından bir diğeri de, anlaşılmaları için fazla zaman talep etmemesidir. Okuyucuların yüzde 90'ının ilk olarak karikature baktıkları hesaba katıldığında, gazete için gizilen bir karikatürün, bilgiyle yogrulan yorumu anında verebilmesi ve gündeme dair oncul bilgiyi aktarabilme yeteneğinin kullanımı önem kazanmaktadır (Arik 1998: 68).

Gazete karikatürlerini, konularına göre sınıflandırmaları mümkündür. Hunerli (aktaran Arik 1998: 68-69), "siyasi karikatür, portre karikatürü, haber konulu karikatür, eglence karikatürü, bant karikatür ve gizgi roman, reklam karikatürü" şeklinde sınıflandırma yapılabileceğini belirtir. Bunlar içinde en yaygın karşılaşılan tür olan siyasi gazete karikatüründe, gogunlukla siyasetçiler ve guncel siyaset konu edilmektedir. Konularını sıklıkla gündelik siyaset alanından segen siyasi gazete karikatürü, gizgi vasita-

siyasa siyasetin gunkluk akişini yansitması baki-mindan, hem Batı'da hem de Turkiye'de deger-li gorulur (Ozer 2007: 45).

Gunumuzde hala birgok gazete ve dergi, geşitli sayfalarında karikature yer vermektedir; ancak karikaturun okuyucu uzerinde yarattigi etki ve yonlendirme gucune bakildiginda eskiye oranla bir duşuşun oldugu soylenebilir. Buna karşin, siyasi ve toplumsal anlamda barindirdigi po-tansiyel ile karikatur, siyasi ortamın gerildigi ve kutuplaşmalann arttigi donemlerde gegmiş-teki etkin rolunu oynayabilmektedir.

2. SiYASi KARİKATURUN İSLEVLERİ

Siyasi karikature yonelik farkli tanimların ele alındigi bu bolumde, siyasi karikaturunun nasıl bir gorev ustlenmesi gerektiği ve siyasi karikaturun temel işlevinin ne oldugu agiklan-maya galişilmiştir.

Siyasi karikatur, karikatur sanatının bir turevi olarak siniflandırılmaktadır. Siyasi karikatur turunde yapitlar ureten bir karikaturunun hangi ilkelere sahip olması gerektiği konusun-da kati sinirlarla gizilmiş kurallar mevcut de-gildir ve bu konuda farkli goruşler mevcuttur. Bu farklılıkların temelinde, karikaturun toplum yaşamının neresinde duracagina ve hangi rolle-ri ustlenmesi gerektiği yatmaktadır.

Tanilli (2001: 21), karikaturun doguşundan itibaren temel işlevinin politik oldugunu belirtir ve siyasi karikaturuca, kapsayici bir bakiş agisiyla, guncel olayları toplum adına anlaşilir hale getirmek ve gizgilerle felsefe yapmak gibi onemli gorevler yukler. Karikaturun, ozellikle 20. yuzyil siyasetinde ustlendiği siyasal rollere bakildiginda, buyuk savaşlarda ve siyasi bu-hran donemlerinde demokrasiden yana tavir almasının onemli oldugu gorulmektedir (Oral 2001: 18). Mumberson (2001: 13)'a gore, siya-si karikaturunun temel gorevi, medyatik beya-natların altında gizlenen ideolojiyi agiga gikar-tarak, bir tur gergegin teşhircisi rolunu oynama-tır. Bununla beraber politikacılara, halk destegi kazandırmak adına uretim yapan kari-katurculer de her donemde etkinlik gosterme-ktedir. Oral (2001: 18), siyasi karikaturu tanımlarken, "gorevsellik" kavrami gergevesinde iki farkli tutumun varligina dikkat geker. Bunlar-dan gorevsel olan siyasi karikaturde; karikatur, siyasetin bir pargasi olarak işlev gorur ve guncel gergekleri verili ve dogal olgular olarak degil; değiştirilmesi gereken gegici siyasalar olarak ele alır. Kimseden yana olmamak ana hedeftir ve her turlu iktidara ve egemen sinifla-ra karşi mucadele etme yoluna gidilir. Toplum adına farkındalık yaratmak gibi bir amacı vardır ve bu ugruda gogu zaman yikici ve saldir-gan bir gizgi takip edilir. Gorevsel olmayan

siyasi karikatur ise, muhattabi konumundaki siyasi elite daha yakin ilişkiler geliştiren, mev-cut gergekleri pekiştirme yolunda adimler atan angaje bir duşunce yapısına sahiptir. Siyasetin bir pargasi olmaktan ziyade, siyaseti ve siya-setgileri kendine konu edindir. Saldirgan ve etkili olmaktan gok uysal, sevecen ve guven verici bir gizgiye sahiptir. Oral (2001: 18)'a gore, ikinci tip siyasi karikaturler, gunumuzde egemen olan anlayişi yansitir; hafiflemiş siyasi karikatur anlayişi olarak bu yaklaşimin, değiş-en siyasal şartların bir geregi olarak yerleştigi de soylenebilir. Topuz (1997: 12)'a gore ise, bir siyasi karikaturcuden, iyi bir gazeteci gibi siyasal bir duşunceyi sahiplenmesi; karikatu-runde siyasal yorum yapabilecek kapasiteye sahip olması; mesajını, okuyucunun anlayabi-leceği netlikte ve kısa surede verebilmesi; gi-ziminde mizahi da barindirması; yaptigi karika-ture ne zaman, nerelerde, hangi sosyal ve kul-turel bağlamda bakilacagini goz onunde bulun-durması beklenmektedir. Siyasi karikaturu-cunun, yansiz olması beklenmezken; gizimini, yazıyla desteklemek konusunda da ozgurdur.

Goruldugu uzere, siyasi karikaturuca, gorevi topluma haber taşimak olan bir muhabirden farkli olarak ve koşe yazarına benzer şekilde taraflı yorum yapabilme; ele aldığı guncel konu ya da haberi, duşunceleri dogrultusunda toplu-ma dogrudan aktarabilme serbestisine sahiptir. Buna ragmen siyasi karikaturler kalıcılık konu-sunda sikinti yaşarlar ve genellikle bir gunkluk yaşamları vardır; ancak istisnai de olsa, ansik-lopedilere ve sanat tarihine gegmiş siyasi kari-katurler mevcuttur (Topuz 1997: 13). Monard (aktaran Oral 2001: 18) basındaki siyasi karika-turun varliginin, bir ulkenin demokrasisinin işleyişi agisından hayati bir unsur oldugunu belirtir. Bu dogrultuda haber ya da bilgi, kari-katurcu tarafından alayciligin ust sinirlarını zorlamak suretiyle yorumlanmalı ve irdelenme-lidir.

Siyasi karikaturler ozellikle, gunceli yakalama ugraşındaki gazetelerde kendilerine yer bula-bilmektedir. Turkiye'deki siyasi gazete karika-

turunun genel özelliklerine bakıldığında; karikatürçülerin nadiren siyasal konularda uzmanlaşmış kişiler oldukları ve gögü zaman bir köşe yazarı işlevi üstlenmedikleri söylenebilir. Gazetede yayınlanan siyasi karikatürlerin genellikle ilk sayfada, kimi zaman da iç sayfalarda yayınlanabildiği görülmektedir (Topuz 1997: 12-13). Gitalin önemli görülen, gündemi belirleyen olaylarının gizli yoluyla yorumlanması gibi bir işleve sahip olan siyasi gazete karikatürlerinin gizerleri, genellikle önceden belirlenmiş sınırlar içerisinde kalarak, gazetenin yayın politikasının dışına çıkamaya gayret gösterir. Gazete karikatürçüleri güncel olaylara bağımlilikleri sebebiyle, öncelikle gazeteci olarak görülebilirler; ancak onların, aynı zamanda imgeleri kullanarak yarattıkları eserlerle, gazetenin en sanatsal bölümünün yaratıcısı olarak saygın bir konuları da vardır (Arik 1998: 65-66).

Siyasi karikatürün işlevi, karikatürü ve siyaseti algılayış tarzına koşut olarak farklılıklar içerse de üzerinde durulan ortak noktaların, demokrasi savunuculuğu ve siyaset kurumlarına yönelik eleştirisi olduğu görülmektedir. Eleştiriden uzak duran bir siyasi karikatürçünün, siyasi karikatürün tarihsel mirası doğrultusunda temel işlevini yerine getirmediği söylenebilir.

Basın açısından siyasi karikatürler, etkisi anlaşılır olduğu oranda vazgeçilmez hale gelmiş ve çizildiği gazetenin kimliğinin oluşumundaki önemli unsurlardan biri olmuştur. Dolayısıyla, basının siyasi karikatürden yoksun olmasının ciddi bir eksiklik yaratacağını söylemek mümkündür.

3. YONTEM

Bu çalışmada 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri öncesinde gazetelerde yayınlanan siyasi karikatürler göstergebilimsel açıdan gözümlemmiştir. Çalışmaya konu olan karikatürler, 12 Mayıs 2011 ile 12 Haziran 2011 tarihleri arasındaki 30 günlük süreçte, ulusal gazetelerde yayınlanan karikatür evreni içinden iradi yöntemle seçilmiştir. Seçilen karikatürler, seçim karikatürleri evrenini temsil etme iddiasını taşımaktadır. Çalışma kapsamında 4 adet AKP, 4 adet CHP, 4 adet MHP ve 2 adet de ortak temalı olmak üzere toplam 14 adet karikatür incelenmiştir. Bu karikatürler Cumhuriyet, Habertürk, Hürriyet, Sabah, Star, Zaman, Akşam gazetelerinden alınmıştır. Seçim döneminde günlük ulusal gazetelerde yayınlanmış olan tüm karikatürlerin analizini yapmak, çalışmanın kapsamı açısından mümkün olmadığı için incelenen karikatürler, seçim döneminde yayınlanan karikatürlerin genel eğilimini verebilecek şekilde seçilmeye çalışılmış; bu seçim esnasında, çalışmada kullanılan göstergebilimsel gö-

zümleme yöntemine uygunluk da karikatür seçiminde bir kriter olarak gözetilmiştir. Seçilen karikatürlerin tümü, seçimle ya da seçimde yarışacak partilerin durumuyla ilgili bilgi ve yorum içeren özgün siyasi karikatürlerdir; dolayısıyla aynı dönemde yayınlanan ve farklı konuları işleyen karikatürler çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Çalışmadan çıkarılan sonuçlar, göstergebilimsel yöntemin ve araştırmacının analiz yeteneğindeki sınırlılıklara sahiptir.

Çalışmanın temel amacı, 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri öncesinde Türkiye'de yayınlanan günlük ulusal gazetelerdeki karikatürlerde partilerin nasıl sunulduğunu incelemek suretiyle; seçim döneminde hangi konuların daha sık işlendiğine, bu konuların nasıl yorumlandığına bakmak; yayınlandığı gazete ile karikatürün ideolojisini karşılaştırmak ve seçim sürecinde yayınlanan karikatürlerin siyasi ve toplumsal olarak nasıl bir işlev gördüğünü açığa çıkarmaktır. Çalışmanın amacı doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

- Karikatürlerde hangi konular işlenmiştir?
- AKP, CHP, MHP ve BDP karikatürlerinde nasıl temsil edilmiştir?
- Parti ve lider temsilleri olumlu mudur, olumsuz mudur?
- Partilerin seçim dönemindeki vaatleri ile bunların temsilleri arasında nasıl bir bağ kurulmuştur?
- Karikatürlerin yayınlandığı tarihte siyaset alanındaki gelişmeler, karikatürlerin içerisine nasıl yansımıştır?
- Karikatürlerde partiler ne tür karşıtliklar üzerinden temsil edilmiştir?
- Karikatürlerde hangi partiler arasında ortakliklar kurulmuş; bu ortakliklar, hangi benzerlikler üzerinden, ne şekilde aktarılmıştır?

Çalışmada göstergebilimsel gözümleme yöntemi tercih edilmiştir. Çünkü bu yöntemin, görsel/sözel gösterge olarak karikatürün anla-

mini ortaya koymada en uygun yontem olduğu duşunulmaktadır. Hem sozel hem de gorsel gostergereler, katmanlardan oluşan anlam dizgelerine sahip olmaları bağlamında, igeriklerinin ozune ulaşmak her zaman gok kolay olmayabilir. Bu bağlamda gorsel metinlerin soylemlerinin gozumlenmesinde gostergebilimsel yontem, kullanilabilecek en onemli araglardan birisidir (Yucel 2009: 289).

Dilbilim galişmalarından yola gikilarak oluşturulmuş bir galişma alanı olan gostergebilim, "gostergereleri inceleyen bilim dali" ya da "gostergerelerin bilimsel incelemesi" şeklinde tanımlanabilir (Rifat 2009: 11). Gostergebilimsel galişmaların kapsama alanı, gostergerenin olduğu her şeyi igerecek denli geniştir. Bu bağlamda, "kendi dişmda bir şeyi temsil eden ve dolayısıyla bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte olan her geşit bigim, nesne, olgu, vb." (Rifat 2009: 11) ogerler bu alana dahil edilerek incelenebilir. Gostergebilimin temel araştırma birimi gosterge iken; ilgi odagi, bir metindeki gostergerelerin bir arada nasıl işledikleridir (Erkman-Akerson 2005: 26-27). Gostergebilimsel gozumlemede anlami ortaya gikartmak için gosteren ve gosterilenleri ayriştirmek ilk yapılacak işlemdir ancak anlami ortaya gikarmada bu yeterli degildir. Berger (aktaran Moriarty ve Shay 2007: 117)'in degindiği gibi, anlam igerikten ziyade ilişkiler tarafından belirlenir. Dolayısıyla, bir gostergebilimcinin yapması gereken, hem gosterenlerin gosterilenlerle ilişkisine bakmak hem de mesajdaki gostergereler arasındaki ilişkilere odaklanarak anlami ortaya gikarmaktır. ilk bakişta yalın ve dogal gibi gorunen, ağık anlamlı olduğu sanılan bir gosterge metni, kimi zaman ideolojik bir yan anlami da igeriginde barindirabilir. Bir metnin yan anlami genellikle ikincil, belirsiz ve ideolojik bir igerige sahiptir (Barthes 1999: 236-237). Barthes (aktaran Parsa ve Parsa 2004: 16), yan anlamları gozumleyebilmenin gosterilene bakarak mumkun olabileceğini; onun, gercek dunyayla ve iginde yer aldığı siyasi ve kulturel ortamla olan ilişkisine bakılmasının yan anlami vereceğini savunur. Gosterilen kavramı, gosterenin işaret ettiği bir nesne olarak anlaşılmamalıdır; gosterilen, nesnelerin soyutlanmasından meydana gelir ve bu suregte için igine gostergeyi yaratanın ideolojisi girer. Bu bağlamda galişmada inceleme nesnesi olarak seçilen karikaturlerin igerdikleri sozel ve gorsel iletiler, hem kendi anlamları ağısından, hem aralarındaki ilişkiler bağlamında, hem de siyasi ve toplumsal bağlamla kurdukları ilişkiler ağısından gozumlenmeye gahşilmiştir. Gostergebilimsel gozumleme kapsamında karikaturler şu şekilde incelenmiştir:

- ozumlemenin başlangıcında belirlenen gostergerelere, işlevsel ağıdan onemli olan gosteren/gosterilen ayrimi uygulanmiş ve duz anlam ile yan anlamlar ortaya konmuştur.

- ozumlemede gostergereler, gorsel ve sozel gosterenlerin birbirleriyle ilişkileri ve bir arada meydana getirdikleri anlamlar bağlamında gozumlenmiştir.

- Karikaturlerde yer alan yapısal ve anlamsal benzerlikler ve karşitlikler belirlenerek analiz edilmeye gahşilmiştir.

- Son olarak, gostergerelerin igerdiği yan anlamların, gonderme yaptıkları guncel siyasetle ve seğim gündemiyle nasıl bir ilişkisi olduğu, karikaturlerin ideolojisini ağıga gikarmak adına açıklanmaya gahşilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bolimde, 12 Haziran 2011 Genel Seğimleri oncesindeki 30 gunluk sureg igerisinde yayınlanan; Cumhuriyet, Haberturk, Hurriyet, Sabah, Star, Zaman, Akşam gazetelerinde yer alan 4 adet AKP, 4 adet CHP, 4 adet MHP ve 2 adet de ortak temali olmak uzere toplam 14 adet karikaturun gostergebilimsel gozumlemesi yapılmıştır.

4.1. AKP Karikaturlerinin ozumlemesi

Kaynak: Cumhuriyet, 2 Haziran 2011.

KARİKATUR-1

Gosterge: AKP Karikaturu.

Gosterenler: Erdoğan'ın ruyası, yuzden akan ter, deniz, yatak, televizyon, surat ifadeleri, yorgani tutuş şekli.

Gosterilenler: AKP-CHP rekabeti, korku, telaş, kagiş, gug farki.

Analiz: AKP'nin lideri Erdoğan ile segimde yariştigi rakibi CHP lideri Kiligdaroglu'nun yer aldığı karikatur, Erdoğan'ın ruyası şeklinde resmedilmiştir. Erdoğan'ın yatakta yatıyor oluşu duz anlamda uyuma eylemine karşılık gelmekte; karikaturun yarısını kaplayan baloncuk ise, Erdoğan'ın ruya gordugunu okuyucuya aktarmak için resmedilmiştir. Ruyada, Kiligdaroglu'nun denizin iginden bir televizyon görüntüsü olarak gittiği ve Erdoğan'ın da ters istikamete yuzmeye galiştigi görülmektedir. Duz anlamda yuzme eylemi olarak algılanan bu eylem, yan anlam düzeyinde, Erdoğan'ın yatakta, yuzunden akan ter gostereniyle ve yorgani sikica tutan elleri ile birleştirildiğinde; bunun, korku ve telaş igeren bir "kagiş" olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Erdoğan'ın, ruyasına giren Kiligdaroglu'nun televizyondaki imgesinden telaşla kagıtı şeklinde yorumlanabilir. Sozel gosteren olan "Kagmaaa, sadece tartişacagiz!.." sozu ile hem karikaturun anlamı pekiştirilmekte; hem de Kiligdaroglu ile Erdoğan arasında bir gug farki olduğu aktarilmek istenmektedir. Erdoğan'ın, karikaturun farklı duzlemlerinde (gerçek ve ruya boyutunda) resmedilen iki yuz ifadesinde de agikga gorulen telaşa kapılmış, korkulu halinin karşıtı olarak Kiligdaroglu'nun imgesi, bir televizyon ekranıyla korkusuzca, denizi yararak gikmiş gibi durmakta ve gok sakın bir goruntu gizmekte; bu bağlamda iki lider arasındaki gug farki somutlaştırılmak istenmektedir.

Yorum: Karikaturun vermek istediği mesaj, "Erdoğan'ın Kiligdaroglu ile televizyondaki bir programa katilip tartişmaktan gekindigi ve bunun, Erdoğan'ın kabusu haline geldiği" şeklindedir. Karikaturun temel düşüncesi, segim donemi suresince Kiligdaroglu'nun Erdoğan'ı televizyonda tartişmaya gagirdiği bilgisi üzerine bina edilmiştir. Erdoğan'ın bu daveti kabul etmeyişinin, Kiligdaroglu tarafından sikga eleştirildiği ve siyasi kampanya soyleminin bir pargasi olarak işlev gordugu bilinmektedir. CHP-AKP rekabetinde CHP'nin tarafında konumlandığı gorulen karikatur, Cumhuriyet

Gazetesi'nin ideolojik duruşuyla gelişmemektedir.

KARİKATUR-2

BBiflan _____ : _____ **SalHeettcan**

Gosterge: AKP Karikaturu.

Gosterenler: Balyoz, goz bandi, yanan bir ampul, haki renkte kiyafet.

Gosterilenler: Darbe plani, hirsiz, AKP, ordu.

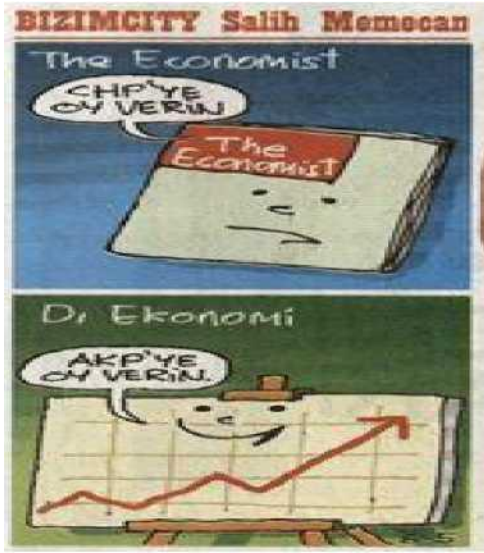
Analiz: Karikaturde yan yana konumlandırılmış ug adet kare görülmektedir. Bu kareler, soldan saga dogru değışimin olduğu bir eylemsel zamana işaret etmektedir. Gosterenler bağlamında duz anlamsal düzeyde okuma yapıldığında, hirsiz kiligindaki bir adamın elindeki balyozla yanan bir ampulu kirmaya galiştigi görülmektedir. Bu eylemsel dizgenin gosterilenler bağlamında okumasına bakıldığında ise; "balyoz" darbe girişimini, "yanan ampul" ise AKP'yi temsil etmektedir. Ampulun ne olduğunun anlaşılması, AKP'nin amblemi olması sebebiyle oldukça kolaydır. Balyozun ne olduğu ise, donemin guncel haberlerine dair on bilgiyi gerektirmektedir. Balyozun yan anlamını oluşturan bu haber, kamuoyunda "Balyoz Eylem Planı" olarak bilinen ve AKP'yi iktidardan indirmeye yönelik olduğu ve ortaya gikarıldığı soylenen başansız bir darbe girişimidir. Karikaturde resmedilen ve duz anlamda ampulu kirma girişimindeki başansız eylem, darbe planin başarısızliga ugramasının gosterenidir. Kiyafet kodlarına bakıldığında ise ampulu kirmaya galişan adamın askeri uniformaların rengi olan haki renkte bir kiyafetle gizildiği görülmekte; darbeyi planlayanların ordu mensupları olduğu bu şekilde aktarılmaktadır. Adamın gözünde takili olan ve hirsizlerin tanınmamak adına taktikleri bilinen goz bandi

ise, -hirsizliğin yan anlamı ağısından bakildiğinde- darbe planının "sinsice, gizlice" yapılmış olmasının gostereni olarak kullanılmıştır. ikinci karedeki "gatiir" yazısı, adamin elindeki balyozla ampule vurdugunun sozel gosterenidir; ampul yerine balyozun kırılması ve adamin şaşkin baki^lariyla ise eylemi gerkele^tirmek için plan yapanların du^tukleri sikintili duruma gönderme yapılmıştır. Bu eylem sonucunda ampulun kırılmaması; aksine balyozun gatlması, AKP'nin gucunun ve olası bir darbeye karşı dirençli oldugunun gostereni şeklinde okunabilir. "Plan geri teper" ust ba^ligıyla bu anlam guğlendirilmıştir.

Yorum: "AKP'yi iktidardan indirmek adına planlanan Balyoz Eylem Planı, AKP'nin guğlu duruşu kar^isinde ba^arisizliğe ugramıştır" şeklinde bir mesaj verilmek istenmiştir. AKP'ye yakınlığıyla bilinen Sabah Gazetesinin seğıim surecindeki yayın politikasına koşut olarak bu karikaturde de AKP yanlısı bir tutum gorulmektedir.

KARİKATUR-3

Kaynak: Sabah Gazetesi, 5 Haziran 2011.

Gosterge: AKP Karikaturu.

Gosterenler: Kaygılı yuz ifadesi, neşeli yuz ifadesi, dergi kapagi, yazi tahtası, yukseliş grafiğı.

Gosterilenler: AKP-CHP kar^itliğı, mevcut durumdan ho^nutsuzluk, ekonomideki iyiye gidiş.

Analiz: Dikey bigimde yerleştirilmış, eşit bu-yuklukteki iki kareden oluşan karikaturun ustteki karesinde "The Economist" yazılı dergi kapagında gosteren olarak kaygılı bir yuz ifadesi yer alırken; alttaki karede yer alan yazi tahtasında neşeli bir yuz ifadesi bulunmaktadır. Bu iki kare uzerinden ge^itli kar^itlikler oluştu-

olarak anlam uretilmesi amağlanmıştır. Karikatur, "CHP'ye oy verin" diyen The Economist Dergisinin kapagının yer aldığı karenin kar^iti olarak, "Di Ekonomi" ba^ligıyla "AKP'ye oy verin" diyen kareyi konumlandırmaktadır. Burada Di Ekonomi gostereni, Turkiye ekonomisinin iyiye gittiğı şeklinde bir yorumu barındırmaktadır. Karikature gore, The Economist dergisinin CHP'yi destekleyen tavrında herhangi somut veriye yer verilmeyken; alttaki karede ekonominin sürekli daha iyiye gittigini gosteren bir tabloya yer verilerek AKP'nin politikaları olumlanmakta; The Economist'in CHP yanlısı tutumu ise ele^tirilmektedir. Ayrıca ustte yer alan karedeki yuz ifadesindeki mutsuzluk ve kaygı, ingiliz dergisinin AKP iktidarından ve bir kez daha iktidara gelme ihtimalinden duyduğı ho^nutsuzluğun gostereni olarak konumlandırılmaktadır.

Yorum: "The Economist" dergisinde yer alan goru^lerin temel alınarak ele^tirildiğı karikaturde, "derginin, CHP için oy istemesi, AKP doneminde Turkiye'deki ekonominin iyiye gidişi du^unuldugunde, hiğ bir mantığa dayanmayan bir yakla^imdir" mesajı verilmektedir. Karikaturun AKP'yi olumlayan bakişi, Sabah Gazetesinin ideolojik duruşu ile uyumluluk gostermektedir.

Kaynak: Hurriyet Gazetesi, 18 Mayıs 2011.

Gosterge: AKP Karikaturu.

KARİKATUR-4

Gosterenler: Ug adam, gay bardaklari, telefonlar, gulumseyen yuz ifadeleri, sozel ifadeler, ampul ve slogan.

Gosterilenler: Kahvede muhabbet ortami, halkin temsili, AKP ve lideri Erdogan hakkında olumsuz yondeki sozel ifadelerin kullanimi.

Analiz: Ug adamin, gay bardaklariyla beraber gizilmesi, bulunulan ortamin kahve benzeri bir mekan oldugu bilgisini aktarmak iigin kullanilmaktadir. Karikatur, gorsel gosterenlerden ziyade sozel gosterenlere dayanan bir anlatiyi tercih etmiştir. Karikaturun altinda yer alan ampul işareti, AKP'nin amblemi olması itibariyle, bu partinin konu edildiginin gosterenidir. Konuşmalarda gegen sozel ifadeler, Erdogan'in "gilgin proje" olarak nitelenen kanal projesinin, halk iiginde hayalden gok siradan bir muhabbete geyik malzemesi olacak nitelikte oldugunu anlatmak adina kullanilmiştir. AKP'nin genel segimler iigin segtigi, "Hayaldi, gercek oldu" sloganı ise, "Hayaldi, geyik oldu!.." şeklinde değiştirilerek, iktidar partisinin gegmişteki icraatlerine yonelik olumsuz bir gonderme yapilmiştir.

Yorum: AKP lideri ve AKP'nin segim kampanyasının beraber ele alındığı karikaturun mesajı, "Erdogan'in gilgin kanal projesinin kamuoyu nezdinde bir karşiligi olmadığı ve AKP'nin hayal olarak nitelendirdiği projenin, segmen tarafından alaya alındığını; halkın gercek gundeminin farklı oldugu" şeklinde okunabilir. Segim doneminde partizan bir tutum benimsemeyen Hurriyet'in karikaturunde AKP'nin segim vaatleri eleştirilmektedir.

4.2. CHP Karikaturlerinin ^ozumlemesi

Kaynak: Sabah Gazetesi, 9 Haziran 2011.

Gosterge: CHP Karikaturu.

Gosterenler: Toz bulutu, oksuruk, arka arkaya yuruyen Erdogan ve Kiligdaroglu'nun goruntu-su.

KARİKATUR-5

Gosterilenler: AKP-CHP rekabeti, ustunluk, gug farki.

Analiz: Bu karikaturde segimde rakip partiler olan AKP ve CHP liderlerinin aynı yolda yurudukleri gorulmektedir. Duz anlam duzeyinde bakildiginda onde yuruyen Erdogan'in ayaginin altından gikan tozun Kiligdaroglu'nun oksurmesine sebebiyet verdiği gorulmektedir. Bunun yan anlami ise, Kiligdaroglu'nun politik rekabette Erdogan'in gerisinde kaldığı ve halk tabiriyle "tozunu yuttugudur." Tozunu yutturmak nitelemesi, onde giden kişinin, arkasından geleni net bigimde geride bırakması anlamına gelen argo bir soyleyiştir. Tozu yutturan Erdogan'in surat ifadesi de bu durumu destekler nitelikteyken; tozu yutan ve Erdogan'a yetişemeyen Kiligdaroglu sikintili bir yuz ifadesiyle oksurmektedir. Vucutlarının duruşlarına bakıldığında da Erdogan'in dik ve kendinden emin yuruyuşun karşiti olarak Kiligdaroglu, yurumekte gugluk geken, daginik goruntuıyla konumlandırılmıştır. AKP'nin segim kampanyasında kullandığı muzigin "Aynı yoldan gegmişiz biz" dizesi de iki liderin mevcut durumunun anlatımında ironik bigimde kullanılarak; CHP'nin, AKP'ye yakın bir politik gizgide yer alma gabasının nafile oluşuna ve siyaseten geride kalmışlığına dair anlami guglendirmek adına tercih edilmiştir.

Yorum: Karikaturde, "iki partinin mevcut rekabetinde CHP, AKP'nin gok gerisinde kalmış durumdadır" mesajı verilmek istenmektedir. Karikaturun yansittığı goruş itibariyle AKP yanında yer alması, Sabah Gazetesi'nin ideolojik duruşuyla gelişmemektedir.

KARİKATUR-6

Kaynak: Star Gazetesi, 8 Haziran 2011.

Gosterge: CHP Karikaturu.

Gosterenler: Mikrofon, CHP yazılı koşeli kafa, basın yazılı kart, asker şapkası, yargı cuppesi, bağırarak şarki söyleyen şekilde resmedilmiş dört kişi.

Gosterilenler: Sabit fikirlilik; CHP, basın, ordu ve yargının birlik oluşu.

Analiz: Karikatur düz anlam düzeyinde, dört kişinin bağırarak şarki söylemesini resmetmektedir. Cizilen figürlere dair sunulan gösterenlere göre; birisinin CHP'li, birisinin basın mensubu, birisinin asker, diğerinin de hukukçu olduğu anlaşılmaktadır. Şahıslar, şarki söylerken, kendilerinden geçmiş bir şekilde resmedilmektedir. CHP'li kişinin kafasının koşeli bir şekilde sunulması, sabit fikirliliğe işaret etmek adına yapılmıştır. "Biz de beraber yuruduk bu yollarda" şeklinde sözleri beraber haykırarak dört kişinin şarkısının, AKP'nin sıkça kullandığı ve halkla olan duygusal butunluğuna vurguyu amagladığı, "Beraber yuruduk biz bu yollarda" şarkısıyla benzerlik taşıdığı görülmektedir. Bilindiği gibi AKP'nin şarkısının sözlerindeki vurgu halk ile beraber yurundugu şeklindedir. Kullanılan şarki sozuyule, yan anlam düzeyinde buna gönderme yapılarak, uzun zamandır bu dertlunun iş birliği yaptığı ve aynı ideolojinin taşıyıcısı oldukları aktarılmaktadır.

Yorum: Karikaturun mesajına göre, "AKP, halkla beraber hareket ederken; CHP basınıla, yargıyla ve orduyla işbirliği halindedir. AKP halkın partisiyken; CHP her zaman, bürokratik elitlerin partisi olmuştur." Star Gazetesi'nin yayın politikasına koşut olarak karikaturde CHP karşitligi on plana gikmiştir.

KARİKATUR-7

Kaynak: Zaman Gazetesi, 16 Mayıs 2011.

Gosterge: CHP Karikaturu.

Gosterenler: Ustunde yamalı elbise olan bir adam, hizmetçi olduğu anlaşılan bir kadın, girişinde sütunlar olan büyük bir ev, evin camından görünen CHP lideri, sozel ifadeler.

Gosterilenler: Zenginlik, cimrilik, soze guvenilmmezlik.

Analiz: "iş soze gelince" ust-başlıklı karikatur bir dilencinin, Kiligdaroglu'nun evi olarak resmedilen mekana gelip para istemesi şeklinde bir düz anlam yapısına sahiptir. Kapiyi agan kadının kiyafetinden ve "Kemal Bey" nitelemesinden hizmetçi olduğu anlaşılmaktadır. Evin şatafati ve hizmetçinin varlığı, Kiligdaroglu'nun zenginliğinin göstereni olarak okunabilir. Buna rağmen dilenciye para verilmemesi, Kiligdaroglu adına olumsuz bir karşitlik oluşturmakta kullanılmıştır. Karikaturde yan anlam, Kiligdaroglu'nun sarf ettiği "Soz ver gitsin" cumlesiyle oluşturulmakta; CHP liderinin, dilenciye bile para yerine soz vermesi şeklindeki abartılı durum resmedilerek; CHP liderinin segim vaatlerinin (sozlerinin) degersiz olduğuna ve iktidara gelmesi durumunda sozlerini tutmayacağına vurgu yapılmaktadır.

Yorum: Kiligdaroglu'nun, iktidara geldiginde yoksullara para yardımı yapılacağına dair sozlerinden yola gikilerek gizilen karikaturde, "CHP lideri Kiligdaroglu'nun segim vaatlerinin mantiksiz ve tutarsız olduğu" mesajı aktarılmaktadır. Karikaturde yansıtılan CHP karşitligi, Zaman Gazetesi'nin ideolojisiyle butunluk igindedir.

KARİKATUR-8

Kaynak: Akşam Gazetesi, 3 Haziran 2011.

Gosterge: CHP Karikaturu.

Gosterenler: Boksor eldiveni giymiş, ileriye dogru sigrayarak gelen CHP lideri ve yuzunde ki sikintili ifade; karşısında konumlandırılmış, pijama giymiş AKP lideri ve ABD, AB yazılı şapka takan insan figurleri ile birlikte geşitli iktidar figurleri.

Gosterilenler: AKP-CHP karşitligi, cesaret, sikinti, meydan okuma, rahatlık, sakinlik, gug farki, iktidar mucadelesi, adaletsiz bir kavga.

Analiz: Karikaturde, tek adam olarak konumlandırılmış CHP lideri Kiligdaroglu'nun karşısında, AKP lideri Erdogan ve onun arkasinda dunyanin onemli ulkelerinin ve liderlerinin temsil edildiği buyuk bir kalabalik yer almaktadır. Kiligdaroglu'nun kalabalik insan kitlesine dogru hareket ettiği anlaşılmaktadır. Boks hareketleriyle Erdogan'in başını gectiği gruba dogru ilerleyen Kiligdaroglu'nun sikintili haline karşın Erdogan ve beraberindeki toplulugun (onu desteklediginin gostereni olarak) sakin bir tavrı vardır. Erdogan'in pijama giymiş olması, onun Kiligdaroglu ile gireceği segim mucadelesinde kendine ne kadar guvendiginin gosterenidir. AKP'nin segimi kazanacagina dair guveninin kaynağı, segime etki edebilecek onemli figurlerin Erdogan'in arkasinda konumlandırılması ile aktanlmıştır. Kiligdaroglu'nun ufak tefek ve tek başına gosterilmesine karşit olarak, Erdogan ve arkasindakiler buyuk boyutlarda gizlimiş ve boylelikle adaletsiz bir kavga ortamına ve mevcut durumdaki gug farkına vurgu yapılmıştır. Ancak karikatur, aradaki gug farkını ve yaklaşan segimleri kaybedeceği tahmin edilen Kiligdaroglu'nun betimlenen garesizligine ragmen, "Sikiysa tek başına gelsene!" diyerek cesaretili, meydan okuyan bir tavir gosterdiginı vurgulamaktadır.

Yorum: Karikatur, CHP'nin, segimlerde galip gelemeyeceğine dair bir ongorude bulunmakta; bu argumani da uluslararası gug odaklarının AKP'nin arkasinda yer almasına baglamaktadır. Buna karşın, "CHP'nin yarı cesaret yarı genceyle, segim mucadelesine girdiği" mesajı verilmek istenmektedir. Karikatur, her ne kadar CHP'nin segimden galip ayrılamayacagina dair goruş bildirse de, CHP'yi olumladiginı soylemek mümkündür.

Kaynak: Sabah Gazetesi, 20 Mayıs 2011.

Gosterge: MHP Karikaturu

Gosterenler: Biskuvi, video-kaset, asık yuz ifadesi.

4.3. MHP Karikatirlerinin Cozumlemesi

KARİKATUR-9

Gosterilenler: Yanlış kelime telaffuzu, MHP'nin kaset skandalları, sikintili ruh hali.

Analiz: Karikaturde MHP Lideri Devlet Bahgeli masasinda galişirken gorulmektedir. Asık yuz ifadesi, sikintili bir ruh halinin gostereni olarak resmedilmıştir. Bahgeli'nin yanında galişan bir adam olduğu onunu iliklemeden anlaşılan adam, ust uste duran biskuvi ve video-kasedi gostererek Bahgeli'ye, "bir iki puskevıt" yemesini onermektedir. Karikaturde buyuk nesnelere olarak resmedilmış kaset ve birkag biskuvi, MHP'nin son donemde yaşadığı olayların gosterenidir. Yan anlamsal duzlemde; kaset, MHP'lilerin istifasına sebep olan ve kamuoyunda seks skandalları olarak bilinen olayların gostereni; biskuviler ise, Bahgeli'nin bir miting sirasinda zikrettiği ve sonrasında polemik konusu haline gelen "puskevıt" olayının gosterenidir. Bu sozcuk, Bahgeli'nin galişanı tarafından soylenecek, konunun arka planı okuyucuya hatırlatılmaktadır. Kaset ile biskuvilerin ust uste durması ise, Parti adına olum-

suz olayların üst üste geldiği şeklinde bir okumaya izin vermektedir.

Yorum: Karikaturde, "Bahgeli, partisinin onde gelenlerinin kasede gekilmiş görüntülerinin medyaya servis edilmesiyle ortaya gikan skandallar ve biskuvi (puskevit şeklinde) telaffuzu yuzunden zor gunler gegirmektedir" mesajı verilmektedir. Karikatur, MHP'nin mevcut durumuna dogrudan bir eleştiri getirmemekte; Parti'nin yaşadığı sikintili sureci betimlemektedir.

KARİKATUR-10

Kaynak: Zaman Gazetesi, 22 Mayıs 2011.

Gosterge: MHP Karikaturu.

Gosterenler: Çok sayıda, üst üste yığılmış kaset; bir el tarafından kasetlerin iginden yükseltilemiş ug hilalli bayrak.

Gosterilenler: Partinin yaşadığı kaset skandalları ve toplu istifalar, ayakta durma gabası.

Analiz: Sayısız kaset yığını, kasetler vasıtasıyla ortaya gikan skandalların MHP'yi düşürdüğü olumsuz durumun göstereni niteliğindedir. Partinin arkası kesilmeyen kaset skandallarının altında kaldığı betimlenmektedir. Kasetlerin iginden bir el tarafından MHP bayrağının yükseltilmesi ise; hem MHP'nin kaset skandallarıyla beraber anılan bir parti oluşuna işaret etmekte hem de tüm yaşananlara rağmen, partinin ayakta durma gabasını göstermektedir.

Yorum: "MHP, yaşanan seks kaseti skandallarıyla çok zor bir duruma düşmesine rağmen ayakta durmaya çalışmaktadır" mesajı verilmektedir.

Gosterge: MHP Karikaturu.

Gosterenler: Ug hilal, Bahgeli'nin onüne kurulmuş kapanlar, sandık, kaygılı ve düşünceli bakişlar.

mektedir. Karikaturde MHP, düşüğü olumsuz duruma rağmen mücadele etmeye devam eder şekilde gösterilerek olumlanmaktadır.

KARİKATUR-11

Kaynak: Akşam Gazetesi, 26 Mayıs 2011.

Gosterilenler: MHP'nin ve Bahgeli'nin sikintili durumu, Parti'ye karşı hazırlanan tuzaklar, Genel Segimler.

Analiz: Sandık, 12 Haziran Genel Segimleri'nin göstereniyken; MHP'nin amblemi olan ug hilali gogsunde taşryan Parti'nin Lideri Bahgeli ile sandığın arasında konumlandırılmış çok sayıda kapan, MHP'nin segim sürecinde yaşadığı ve Parti'yi zor duruma düşüren kaset skandallarının ve sonrasındaki istifaların göstereni olarak okunabilir. Parti'ye karşı hazırlanmış tuzakların göstereni olarak kullanılmış kapanlar ve MHP liderinin sandığa kaygı dolu bakişlan, yan anlamsal düzeyde; partinin iginde bulunduğu durumun ne kadar zor olduğunun ve segime doğru gidilirken, partinin yara almadan (kapanlara takılmadan) yola devam etmesinin ne kadar güç olduğunun göstereni olarak okunabilir.

Yorum: Karikaturde anlatılmak istenenin, "MHP Lideri'nin, Genel Segimlere az bir süre kala, yaşanan kaset olayları sebebiyle iginde bulunduğu zor durum" olduğu söylenebilir. Karikaturde MHP'nin segime az bir süre kala yaşadığı sorunlar, tarafsız bir şekilde betimlenmiştir.

KARIKATUR-12

Kaynak: Haberturk Gazetesi, 14 Mayıs 2011.

Gosterge: MHP Karikaturu.

Gosterenler: Pisuvanlar, su sensoru, uđ adam.

Gosterilenler: Tuvalet, mahremiyet, kuşku, paranoya.

Analiz: Pisuvanlar, karikatürdeki uđ adamın tuvalette olduğunun düğ anlamsal gösterenidir. "MHP'liler tuvalette..." başligıyla da hem mekan tanımlaması yapılmış hem de adamların MHP'li oldukları aktarılmıştır. Tuvaletin, mahremiyetin göstereni olarak kullanıldığı soylenebilir. Sozel ifadelerle aktarılan ise, adamlardan birisinin su sensorunun, gizli kamera olmasından kuşku duymasıdır. Bu, yaşanan gizli kamera olaylarından sonra, MHP'lilerin, hayatlarının herhangi bir anında kameraya gekilebileceklerine dair paranoyakça bir tavra sahip olduklarının göstereni olarak okunabilir.

Yorum: Karikatürde, "Yaşanan kaset skandallarından dolayı, MHP'lilerin her şeye kuşkuyla yaklaştikları ve mevcut durumda, mahremlerinin ortaya gıkmasından anormal düzeyde kaygı duydıkları" yonunde bir mesaj verilmek istenmektedir. Segim surecinde herhangi bir partiden yana net bir tavir koymayan Haberturk'un karikatüründe MHP'ye yonelik

komploların Parti'de yarattığı olumsuz hava betimlenmektedir.

4.4. Ortak Temali Karikatürler

KARIKATUR-13

Kaynak: Sabah Gazetesi, 28 Mayıs 2011.

Gosterge: CHP-MHP-BDP Karikaturu.

Gosterenler: Stadyum, uđ adam, sozel gosterenler.

Gosterilenler: Statukonun korunması, gizli buluşma, birlik olma, halktan destek gormek.

Analiz: CHP, MHP ve BDP liderlerini temsil ettikleri uzerlerindeki yazılardan anlaşılan uđ adamın, duvarında "stat-uko" yazılı bir statta buluşması resmedilmiştir. Statta ugu dişında kimsenin olmayışı ve Kiligdaroglu'nun etrafi kuşkuyla gozleyişi, bu buluşmanın gizli olduğunun gösterenidir. Farklı siyasi gizgilerde oldukları duşunulen bu uđ partinin, aslında uzun zamandır mevcut duzenin koruyuculuğunu yaptıkları "Hep burada buluşuyoruz, şuphelelenecekler" sozuyle anlatılmak istenmektedir. Dolu olması beklenen stadyumda başka kimsenin olmayışı ise, statukonun koruyuculuğunu yapmak konusunda halktan destek gormediklerinin göstereni olarak okunabilir. Karikatür, uđ

partiyi bir araya getirirken; AKP'yi resmetmeyecek, bu partiler ile AKP arasında karışıklık oluşturmak istemektedir.

Yorum: Karikaturde, "CHP, MHP ve BDP partilerinin birbirlerinden ayrı politikalar üretiyor görünmelerine rağmen, aslında uğunun de bir bigimde statukonun savunucusu oldukları, mevcut düzeni korumaya çalıştıkları, değişime direndikleri ve AKP'ye karşı birlik oldukları" mesajı verilmek isteniyor. AKP'ye yakın duran Sabah Gazetesi'nin yayın politikasına uygun şekilde, seçimlerde AKP ile yarışacak olan diğer uğun parti hakkında olumsuz bir düşünceye yer verilmemiştir.

KARİKATUR-14

DAG I STAN CETINKAYA 26.05.2011

Kaynak: Zaman Gazetesi, 26 Mayıs 2011.

Gösterge: CHP-MHP-BDP Karikaturu.

Gösterenler: Eski model üstü ağık bir otomobil, el işaretleri ve bayraklar, uğun adamın yaptığı tezahurat.

Gösterilenler: CHP, MHP ve BDP'nin amblemleri, köhne düşünce, galibiyet coşkusu, birlik olma, aynı yolda ilerleme.

Analiz: Uğun tane adamın, eski model, üstü ağık bir arabada şampiyonluk kutlaması yaparken gizilmesi, karikatürün düz anlam düzeyini oluşturur. Yan anlamsal düzlemde ise; CHP, MHP ve BDP'nin eski bir otomobilde olmaları, düşüncelelerinin köhneligine gönderme yapılmak için kullanılmıdır. Hep bir ağızdan dillendirilen "oleey... oley! şampiyooooon. şampiyoon!" şeklindeki sozel ifadeler, futboldaki tezahurat bigiminin, partilerin ideolojik fanatizmine aktarılması adına tercih edilmiştir. Uğun partinin aynı şekilde tezahurat etmeleri; onların temelde aynı ideolojiyi savunduklarını aktarmak adına kullanılmıdır. Düz anlamda direksiyon başında bulunan Kiligdaroglu'nun konumu, yan anlamsal ağıdan uğun partinin ideolojik ortaklığında, CHP'nin başı gectiği yönünde bir görüşü yansıtmaktadır. "şampiyonluk turu" şeklindeki üst-başlıkla da anlam kuvvetlendirilerek, aynı gizgide bulduğuna yönelik bilgi verilen uğun partinin, seçimlerden birlikte kazanarak gika-

caklarına dair bir tahmini yansıması şeklinde okunabilir.

Yorum: Karikaturde, "birbirinden gök farklı gizgide olduğu düşünülün, CHP, MHP ve BDP partilerinin aslında aynı ideolojik düzlemde yer aldığı ve seçim sürecinde, söylemleri itibarıyla, AKP'ye karşı beraber hareket ettikleri yönünde" bir mesaj aktarılmaktadır. Zaman Gazetesi'nin ideolojik gizgisi itibarıyla AKP'ye yakın olduğu bilinmektedir. Karikatur de bu doğrultuda, AKP ile rekabet halindeki uğun partinin siyasi söylemlerini eleştirmektedir.

SONUC

Qalişmada, 12 Haziran Genel Seçimleri önceindeki bir aylık süreğ içerisinde ulusal gazetelerde yer alan 14 siyasi karikatur incelenmiş; bu karikatürlerin, dönemin siyasal söylemlerini yoğun bir öznelik içeren ideolojik yorumlarla beraber ele aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Siyasi karikatürün doğasının da bunu gerektirdiği söylenebilir. Ayrıca bu yorumlarda görülen ideolojik farklılıkların, gizlerin öznel bakışının dişında, genellikle mensubu olunan gazetesinin düşünceyle da tutarlı bir bütünlük içinde olduğu görülmektedir. Örneğın Cumhuriyet'te yer alan karikaturde CHP'ye, AKP ile girdiği seçim yarışında destek verilirken; Sabah, Star, Zaman gazetelerinin karikatürlerinde CHP'ye karşı net bir tavır ortaya kondugu ve karikatürlerinin hepsinde bu partiye yönelik olumsuz görüşün sunulduğu görülmektedir. Seçim döneminde partizan bir yayın politikasını benimsemeyen Akşam, Hurriyet ve Habertürk gazeteleri için bu durum geçerli değildir. Yine de bu gazetelerden Akşam ve Hurriyet'te yayınlanan karikatürlerde AKP karşıtlığı görülmektedir. Karikatürlerin gözümlemesinden gikarılacak en belirgin uğun izlek ise, "AKP-CHP kıyaslaması; MHP'nin kaset skandalları ve "puskevit" gafi sonucu yağıdığı sıkıntılı süreğ; AKP'ye karşı CHP-MHP-BDP'nin aynı gizgide konumlandıklarına ve bir tür gizli birlik oluşturduklarına dair görüş" şeklinde sıralanabilir.

incelenen karikatürlerde, Genel Seçimlere dair kamuoyu ve medyanın beklentisine kögüt olarak AKP-CHP rekabetinin sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Bu iki partinin rekabetini ele alırken; karikatürlerin, partileri temsilen liderleri kullanması, parti ile liderini özdeşleştiren bir anlayışa eğilim göstermektedir. AKP ile CHP'nin seçim sürecindeki rekabeti gözlenirken, partilerin seçim vaatlerinin yanı sıra, seçimlerde kullandıkları garkılar, yaratılan polemikler ve liderlerin karakterleri de karikatürlerin içeriğini belirleyen unsurlar olarak göze garmaktadır. Sabah, Zaman ve Star gazetesindeki karikatürlerde açık biçimde AKP yanlısı bir tutum görülürken; Cumhuriyet, Hürriyet ve Akgam'da yer alan karikatürlerin AKP'yi eleştiren, CHP'ye yakın bir çizgide oldukları görülmektedir. Karikatürlerdeki temsillere bakıldığında partilerin ve liderlerin korkaklık, ikiyüzlülük, sözünde durmama ya da becerisizlikle itham edildiği görülmektedir. Bu gruptaki karikatürlerin birçoğunda (AKP yanlısı veya kargiti olan) AKP'nin seçim sonucunda iktidara geleceğine dair bir öngörü de yansıtılmıdır.

MHP ile ilgili karikatürlerin hemen hepsinde, seçim dönemi boyunca basın ve kamuoyu tarafından yoğun biçimde tartışılan kaset ve puskevî olaylarının gizgisel yorumlarına rastlanmaktadır. CHP ya da AKP'ye kargi sert ve saldırgan bir üslup kullanan siyasî karikatürlerin dilinin, MHP'nin yaşadığı skandallara rağmen, aynı oranda sert olmadığı saptanmış; gögünlükle, partinin mevcut sıkıntılarının betimlenmesi ve Parti'nin, bu zorlu süreçten çıkmasının zor olacağına dair bir göriş sunmakla yetinildiği anlaşılmıdır. AKP-CHP rekabetinin aksine MHP, "ortak karikatürler" dışında, hiçbir partiyle rekabet halinde temsil edilmemiş; parti içindeki sorunların konu edilmesiyle yetinilmemiştir.

Ortak karikatürlerdeki temel düşünce, CHP, MHP ve BDP'nin kamuoyunda yaygın olarak bilinenin aksine, ideolojik olarak tutarlı bir bütünlük kurdukları ve seçim sürecindeki söylemleri itibarıyla beraber hareket ettikleri yönündedir. ideolojik duruşlarıyla AKP'ye daha yakın olduğu bilinen Zaman ve Sabah gazetelerinde yer alan bu karikatürlerde, bu üç partinin birleşerek AKP'ye kargi mücadele verdikleri abartılarak yansıtılmış; dolayısıyla iki kutuplu bir siyasî ortamın olduğu yönünde bir düşünce yansıtılmıdır.

12 Haziran Seçimleri öncesinde siyasî atmosfer oldukça gerilimli bir hal almış ve partilerin söylemleri kimi zaman hakarete varan boyutta sertleşmiştir. Karikatürlerde de bu gerilimin ve partiler arası gerginliğin izlerine rastlamak mümkündür. Parti mensuplarının ve liderleri-

nin siyasîten ziyade kişisel boyuta taşınan güncel tartışmalarının, karikatürlere temel teşkil ettiği söylenebilir. Siyasî mücadelenin temsil boyutunda, karikatürlerin pek gögünde parti liderlerinin kavga eder halde gösterilmesi ve partilerin seçim sonrasında iktidara gelirse "ne yapacakları"nın gösterilmesi yerine, birbirleriyle olan mücadelelerinde "ne söyledikleri"nin abartılarak aktarılması; karikatürlerin mevcut siyasî gerilimi azaltmak yerine arttırma uğrunda olduğunun ve toplumsal kutuplaşma ve gergin ortamını besledikleri yönünde bir yorumu mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla, incelenen siyasî karikatürlerin, beklentinin aksine, kamuoyu ilgilendiren sorunlara odaklanan eleştirel bir yaklaşım sergilemediği; bunun yerine, kısır siyasî gerginlikleri konu edindiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

Alsag U (2001) Karikatür ve Politika, 7. Uluslararası Karikatür Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Arik M B (1998) Degigen Toplum Degigen Karikatür, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul.

Balcioglu S (1983) Cumhuriyet Dönemi Türk Karikatürü, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

Barthes R (1999) Göstergebilimsel Serüven, Mehmet Rifat ve Sema Rifat (gev), Kaf Yayıncılık, İstanbul.

Erkman-Akerson F (2005) Göstergebilime Giriş, Multilingual, İstanbul.

Kayalı K (2001) Siyasî Etkisini Kaybederken Karikatürün Gündelik Hayatı İşlemesi, 7. Uluslararası Karikatür Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Kayig Y (2009) Demokrat Parti Döneminde Siyasî Karikatür, Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, İstanbul.

Moriarty S ve Shay S (2007) Görsel Göstergebilimi Kullanan Bir Niyetlenen-Alımlanan Çalgıması, Gülseren Şendür Atabek ve Umit

Atabek (ed), Medya Metinlerini Cozumlemek, Gulseren şendur Atabek (gev), Siyasal Kitabevi, Ankara, ss. 115-130.

Mumberson S (2001) Kotu Yonetimin Hayaleti, 7. Uluslararası Karikatur Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Oral T (2001) Politika ve Cizerler, 7. Uluslararası Karikatur Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Ongoren F (2001) Karikaturun Altin Cagi, 7. Uluslararası Karikatur Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Ozer A (1989) Bir iletişim Sanati Olan Karikaturun Reklamlarda Kullanimi, Kurgu Derg, 5, 211-237.

Ozer A (1994) iletişimin Cizgi Dili Karikatur, Anadolu Universitesi Yayinlari, Eskişehir.

Ozer A (2007) Karikatur Yazilari, Anadolu Universitesi Yayinlari, Eskişehir.

Parsa S ve Parsa A F (2004) Gostergebilim Cozumlemeleri, Ege Universitesi Basimevi, izmir.

Rifat M (2009) Gostergebilimin ABC'si, Say Yayinlari, istanbul.

Tanilli S (2001) Karikaturumuzun Siyasal Cizgisi, 7. Uluslararası Karikatur Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Topuz H (1997) Başlangicindan Bugune Dunya Karikaturu, inkilap Kitabevi, istanbul.

Topuz H (2001) Ali Ulvi ve Gunluk Gazete Karikaturu, 7. Uluslararası Karikatur Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Yucel H (2009) Groupe LI, Yasemin G. inceoglu ve Nebahat A. Comak (ed), Metin Cozumlemeleri, Ayrinti Yayinlari, istanbul, s. 289-311.

Calismada Kullanilan Karikaturler

Caggag M (2011) Van Minut, Haberturk Gazetesi, 14 Mayıs 2011.

Cetinkaya D (2011) Kral ve Soydari, Zaman Gazetesi, 16 Mayıs 2011.

Cetinkaya D (2011) Kral ve Soydari, Zaman Gazetesi, 26 Mayıs 2011.

Demirci L (2011) Hurriyet Gazetesi, 18 Mayıs 2011.

Kart M (2011) Cizmeden Yukari, Cumhuriyet Gazetesi, 2 Haziran 2011.

Kemer V (2011) Akşam Gazetesi, 26 Mayıs 2011.

Kemer V (2011) Akşam Gazetesi, 3 Haziran 2011.

Keskin A (2011) Star Gazetesi, 8 Haziran 2011.

Kiziltug C (2011) Zaman Gazetesi, 22 Mayıs 2011.

Memecan S (2011) Bizimcity, Sabah Gazetesi, 20 Mayıs 2011.

Memecan S (2011) Bizimcity, Sabah Gazetesi, 28 Mayıs 2011.

Memecan S (2011) Bizimcity, Sabah Gazetesi, 4 Haziran 2011.

Memecan S (2011) Bizimcity, Sabah Gazetesi, 5 Haziran 2011.

Memecan S (2011) Bizimcity, Sabah Gazetesi, 9 Haziran 2011.